

Hvordan påvirkes kjønnsdynamikken av smarte energiløsninger i hjemmet?

Utfordring

En fremtidig mulighet for energisystemet, er mer samhandling mellom energiprodusenter og -leverandører, og husholdninger – for å spare strøm, eller å endre vaner for å redusere «strømtopper». For å forstå hvordan dette samspillet kan fungere, må man også forstå hvordan en teknologi fungerer i familien, som en viktig sosial kontekst for energibruk i husholdninger.

Hva er utfordringene når en familie sammen skal balansere det å endre energibruken sin og samtidig få gjort alle praktiske gjøremål i løpet av en vanlig hverdag?

Løsning

I en masteroppgave i regi av CENSES, ble familiedynamikken og bruksmønstre rundt en smarthusløsning studert. Arena for studien var Demo Hvaler og Demo Steinkjer, hvor familier meldte seg frivillig til å starte å bruke et nettbrett med info om strømforbruk for å forstå og kunne endre bruksmønstre for å effektivisere strømforbruket.

I undersøkelsen ble det oppdaget visse fellesnevne og rolletyper i bruken av løsningen. Rollene hadde sammenheng med kjønn ved at mennene og kvinnene i hushold-

Type innovasjon: Indirekte på makronivå

Beskrivelse: Smarte energiløsninger blir forstått på forskjellige måter innad i en familie, og kan skape uenighet og konflikt, som påvirker bruken og verdien av løsningene.

Kontaktperson:

Susanne Jørgensen, NTNU
(susanne.jorgensen@ntnu.no)

Referanse:

Skjølsvold, T. M.; Jørgensen, S.; Ryghaug, M. (2017). Users, design and the role of feedback technologies in the Norwegian energy transition: An empirical study and some radical challenges. *Energy Research & Social Science*.

ningen gjerne inntok hver sin rolle i bruk av løsningen. Menn i husholdningen var gjerne teknologiinteresserte og ble fokusert på energibesparelse, og tok en aktiv rolle i å sette opp energibesparende tiltak, både for eget forbruk og for resten av familien. De var dermed initiativtakere og ble «energisjefer» i husholdningen, og satte opp regler for når og hvordan forskjellige elektriske apparater

kunne brukes. Eksempelvis hadde enkelte innført en regel om at man ikke kan sette på både oppvaskmaskin, vaskemaskin og tørketrommel samtidig.

Kvinnene i husholdningen derimot, ble mer passivisert av å få en «energisjef» i husholdningen, og brukte en annen logikk for å få alle hverdagens oppgaver til å gå opp. De mente gjerne at det var vanskelig å få til alle daglige oppgaver, hvis man i tillegg må begrense når man kan bruke elektriske apparater. Eksempelvis burde klesvasken bli gjort unna når man har tid, i stedet for å porsjonere den utover uka, og enkelte kvinner mente at termostatene i huset var skrudd for lavt, selv om det sparte strømkostnader.

Denne typen teknologier kan altså skape friksjon i en brukersetting, hvor spesielt kjønnsroller spiller en rolle. Utviklere av teknologi bør finne løsninger for å sikre at hele familier blir adressert, gjerne ved å involvere en større sosial og politisk kontekst som flere kan relatere seg til, for at den skal fungere på best mulig måte. I studien ble teknologien brukt i begynnelsen med interesse og påvirket noe endring av rutiner og innkjøp av nye energivennlige løsninger, men etter hvert sluttet den å tilføre informasjon og ble mindre og mindre brukt. Teknologien fikk endret noen av rutinene som var lettest å endre, mens andre daglige rutiner gikk tilbake til det normale.

Bruk

Dette eksemplet har blitt tatt i bruk i en håndbok om god bruk av kjønnsforskning, utgitt av Kilden for Kjønnsforskning, en organisasjon for kjønnsforskning finansiert av Norges Forskningsråd. Her viser forskningen hvordan kjønnsperspektivet kan gi verdi også for fremtidig energiforskning.

Potensial

For utviklere av smarte strømsystemer for forbrukere, er det viktig å forstå hvordan slike teknologier kan bli brukt, og hvilke barrierer de møter for å gi størst mulig effekt. Dersom man klarer å utvikle løsninger som får med hele familien på å endre strømforbruket, vil resultatene av smartløsninger kunne bli bedre; større rutiner kan endres, og mer energibruk kan spares eller flyttes til bedre tidspunkter på døgnet.

For både praksis og forskning er det også viktig å ta med det sosiale perspektivet i en familie, fremfor å bare se på økonomiske motivasjoner eller individuell psykologi, når man jobber med løsninger i husholdningens omgivelser. Spesielt kjønnsperspektivet i parforhold er viktig å forstå, når det studeres løsninger i en husholdning.

